

נר מנחם

הגות לפרשת השבוע

לע"נ ר' מנחם ב"ר יששכר ומרת רחל ב"ר מנשה שרעבי ז"ל

הרהורים לשבת שובה ויום כיפור תש"פ מאת הרב מנחם יעקבזון ראש הישיבה במושב

תנועת התשובה

לפני כמה עשורים התחיל גל מפתיע של חזרה בתשובה בישראל, אישים ידועים בעולם התרבות הבידור והאמנות, התקרבו ליהדות אמיתית ואט אט נעשו שומרי קלה כחמורה. היו שייחסו זאת לשבר של מלחמת יום הכיפורים והיו גם הסברים אחרים. כשהתופעה צברה תאוצה ובעקבותיהם התחוללה רעידת אדמה של ממש ומאות רבות שינו את אורח חייהם – נוצרה מטבע לשון שהגדירה את התופעה כ'תנועת התשובה...!.

המיוחד שבתופעה היה שהאנשים שבו ממקום טוב בחברה, חלקם בשיא הקריירה וההצלחה... מה שהיה חסר להם היה משהו רוחני עמוק ובלתי מוגדר, קול ממעמקי הנפש...

במשך השנים ובעיקר בעשרים השנים האחרונות התנועה הפכה לזרם אדיר, הנחל הפך לנהר, והתופעה נעשתה די המונית ועממית כשהיא מקיפה גם גילאים צעירים. ערים בישראל שבקושי היה בהן ציבור דתי – מאכלסות מאות ואלפי משפחות של 'בעלי תשובה' ברמות שונות... גם עכשיו לא נכון לקבוע מניע של מצוקה אצל החוזרים, לרבים מהם חיים יפים, שוב הקול – קול הנשמה קורא להם הביתה...

'תנועת התשובה' היא לא שם מותג, היא באמת תנועה של הנפש החוזרת ושבה אל מקורה ואל צור מחצבתה...

ואיפה אנחנו?

מדוע אנשים דתיים וחרדים לא מרגישים את התנועה הזו? הרי לכל אחד יש הטאים ויש נקודות תורפה בהן הוא חייב להתחוק, בהן עליו לחזור בתשובה? את השאלה הזו שאל אחד מגדולי ההוגים והפסיכולוגים של הדור האחרון הרב שלמה וולבה זכרוננו לברכה, הרב וולבה שהיה מחנך גדול ודגול – ליוה את תנועת התשובה מראשיתה, ועמד ליד עריסתה. באחד ממאמריו הוא טוען כי העובדה הזו מושפעת ממה שנאמר בתלמוד 'כיון שעבר אדם עברה ושנה בה הותרה לו' כשלחלן מוסבר שהכונה 'נעשית לו כהיתר'. הוה אומר: המצפון פועל פעם ופעמיים ולאחר מכן נשחק, ולא רק בתופעה פסיכולוגית אלא כחוק רוחני!

האנשים שחיו בעולם הילוני ולא היו מודעים בידיעה רצינית לחובת קיום מצוות הבורא, לא 'עברו' עליהן מתוך זלזול או פיתוי, ולכן לא נכנסו לקטגוריה הזו של 'הותרה לו', לעומת זאת כשאנו מדברים לשון הרע – תוך ידיעה שזוהו איסור חמור, כשאנו מביישים את הזולת, או מזלזלים באחת ממצוות התורה – פעמיים ושלוש – מתוך עצלות או פיתוי, אנו בגדר 'עבר ושנה' ונכנסים להשפעה ההרסנית של 'נעשה לו כהיתר'. מכאן הדרך לתשובה כבר יותר רחוקה... קול הנשמה אינו בוקע...

אורות התשובה

ביום הכיפורים אור התשובה כה חזק ועוצמתי, שהוא מעורר גם את מי שבימים כבד רדום, ואנו מעיזים לומר – גם את מי שכבר 'נעשית לו כהיתר'...

על הפסוק **מְחִיתִי כְעֵב פְּשָׁעֶיךָ וְכַעֲנַן חַטָּאוֹתֶיךָ שׁוֹבְהָ אֵלַי כִּי גָאַלְתִּיךָ** (ישעיהו פרק מד) עומדים רבים בשאלה, אם כבר נמחו העוונות מה נצרכת תשובה? והרי הקריאה 'שובה אלי' באה אחרי 'מחיתני' ואף בה גופה נאמר 'כי גאלתיך'!

בספרי הסידות ובספרי מוסר מופיעים כמה הסברים על פסוק זה, הנועז שבהם והקרוב יותר ללבנו הוא – שביום הכיפורים (בו אנו מזכירים פסוק זה כמה פעמים בתפילה וגם בתפילת העמידה) – הקדוש ברוך הוא מקדים ומוחה את רושם העוונות ואת השפעתם השלילית על האדם ('נעשית לו כהיתר') כדי שיוכל לשוב, ולכן תחילה 'מחיתני', וגאלתיך' מגלות הנפש כדי שתוכל להרגיש את מצבך, להשתוקק אל הבורא, להכיר בחטא גם אם ברוב הדברים הינך בסדר וזו נקודת תורפה אצלך, ואת כל הסיוע הזה מגישים לנו באמירה 'שובה אלי' – כי (כבר) גאלתיך' מאות אמימות המונעת את התשובה!

ההסבר העוצמתי הזה מיוחס גם לגדולי המוסר (כמו רבי שמחה זיסל זיו המכונה 'הסבא מקלם') וגם לגדולי החסידות. האדמו"ר בעל ה'שם משמואל' מנסח זאת כך: "שבאמת בעוד העוונות כמשא כבד יכבדו ומטמטמים את הלב וכופפין את הקומה כמעט שבלתי אפשר לשוב, אך כאשר רוצים לשוב ואינם יכולים מקדים השי" ומוחה העוונות מקודם למען יהי' ביכולתם לשוב. וזה שאמר שובה אלי כי גאלתיך, שגאלתיך מיד הכחות הרעים שהיו תוקפין אותך בכה ולא נתנוך לשוב, ומעתה שובה אלי. וזה שלא לפי הסדר כי הסדר שבראשונה ישובו ואח"כ יגאל אותם וכמ"ש (מלאכי ג' ז') שובו אלי ואשובה אליכם, אבל השי" ברוב רחמיו גאלם בראשונה".

שבת שובה ותשובה

הרמב"ם בהלכות תשובה (ב' – ז') מגדיר את יום הכיפורים כ'קץ מחילה וסליחה' הביטוי הזה מזכיר לנו 'הזדמנות אחרונה', יום כיפור הוא הזדמנות חד שנתית לטהרה וכפרה, לסליחה ומחילה, וההזדמנות הזו איננה רק פריבילגיה, היא מחייבת! כאשר מוגשת לנו התשובה על מגש של כסף, בסיוע מלמעלה, בסילוק המפריעים כאמור לעיל, ובהשטת ידו של הבורא אלינו כאמור בתפילה 'אתה נותן יד לפושעים וימינך פשוטה לקבל שבים', חלילה לנו מלהשיב ריקם את ידו הפשוטה אלינו... ועל כך בא הציווי בתורה (כפירושו של ספר 'שערי תשובה') לבל נחמיץ את ההזדמנות: **כִּי־בָיִם הָיָה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְמַהֲרָ אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאוֹתֵיכֶם –** ולכן הינכם מצווים – **לִפְנֵי ה' תִּמְהָרוּ –** טהרו את עצמכם כדי לקבל את הכפרה!

הדברים דלעיל מתאימים לעלון של יום כיפור, אולם לעבודה הרוחנית של יום כיפור אי אפשר 'לנחות' ברגע ובלי שום הכנה. יש לנו את השבת המיוחדת הזו הנקראת 'שבת שובה' בה קוראים את קריאת הנביא 'שובה ישראל' – ובה ניתן לנצל גם את ההפוגה ממרוץ היומיום וגם את קדושת השבת – כדי להכין את עצמנו לניצול ההזדמנות הנפלאה העומדת להגיע אלינו ביום רביעי הבא עלינו לטובה.

אלה חגגי ראשון, אידישיון ואלה עם ישראל

בית מדרש וסאף חתימה 2016

לתגובות: פקס 039601961 nhrh999@gmail.com

ישיבת מאור יצחק מושב חמד